

คู่มือการปฏิบัติงาน

ตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจ
ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้านการบริหารจัดการและ
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

เล่ม 4

การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็น
สาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่ดินรกร้างว่างเปล่า
กรมที่ดิน

จัดทำโดย

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

พระบรมราชาโชวาท ของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ภูมิพลอดุลยเดชฯ
ทรงพระราชทานแก่ข้าราชการพลเรือน
เนื่องในวันข้าราชการพลเรือน
ปีพุทธศักราช 2547

“ผู้ปฏิบัติราชการ จำเป็นต้องรู้วิทยาการ ฐานะ และรู้ดีรู้ชั่ว
อย่างกระจ่างชัด จึงจะสามารถปฏิบัติบริหารงานในความ
รับผิดชอบให้ถูกต้องตรงตามเป้าหมาย และสัมฤทธิ์ผลที่เป็น
ประโยชน์เป็นความเจริญที่แท้จริงและยั่งยืน ทั้งแก่ตนเอง
และส่วนรวม ”

พระตำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวล
วันที่ 30 มีนาคม พุทธศักราช 2547

คู่มือการปฏิบัติงาน

การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกัน
ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
ประเภทที่ดินรกร้างว่างเปล่า

จัดทำโดย

สำนักจัดการที่ดินของรัฐ

กรมที่ดิน

กระทรวงมหาดไทย

คำนำ

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี 2540 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดให้มีการจัดระบบการบริการสาธารณะตามอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ซึ่งมีภารกิจที่ส่วนราชการจะต้องถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 245 กิจกรรม จากส่วนราชการ 57 กรม ใน 15 กระทรวง 1 ส่วนราชการไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง

ในการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว ส่วนราชการยังคงมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน คำแนะนำและคำปรึกษาทางเทคนิควิชาการ ดำเนินการฝึกอบรมจนกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีความพร้อมที่จะรับการถ่ายโอนภารกิจ และสามารถปฏิบัติการกิจให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณะที่ดีขึ้น หรือไม่ต่ำกว่าที่ส่วนราชการเดิมเคยปฏิบัติ มีคุณภาพมาตรฐานและประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานงานเพื่อเป็นหลักประกันการบริการสาธารณะให้มีคุณภาพอีกชั้นหนึ่ง

ดังนั้นในการเตรียมความพร้อมให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการที่ถ่ายโอนภารกิจ จึงได้ร่วมกันจัดทำ “คู่มือการปฏิบัติงาน” เพื่อมอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติการกิจบริการสาธารณะให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจ
ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
มีนาคม 2547

บทนำ

ด้วยแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ใช้บังคับเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2545 และกำหนดให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในระหว่างปี พ.ศ. 2544-2547 โดยกรมที่ดินมีภาระเกี่ยวข้องกับการถ่ายโอนอำนาจเกี่ยวกับการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่ดินรกร้างว่างเปล่า แต่เนื่องจากกระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่งที่ 12/2543 ลงวันที่ 18 มกราคม 2543 มอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการแทนแล้ว จึงมีภาระหน้าที่เหลือแต่เพียง การจัดทำคู่มือเกี่ยวกับการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่ดินรกร้างว่างเปล่า ดังนั้น เพื่อให้การถ่ายโอนภารกิจตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่ดินรกร้างว่างเปล่าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ดำเนินการไปอย่างถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน กรมที่ดินจึงได้จัดทำคู่มือปฏิบัติงานฉบับนี้ขึ้นมาเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวก และเป็นแนวทางปฏิบัติแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือคู่มือเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามสมควร

สำนักจัดการที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน
กระทรวงมหาดไทย
ธันวาคม 2546

โทร. 0 2222 1840

โทรสาร 0 2222 2851

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 : บททั่วไป

1. ความหมาย	1
2. ผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินรกร้างว่างเปล่า	1
3. เงื่อนไขและมาตรการจัดทำบัญชีสำรวจ	2
4. ผลของการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามกฎหมาย	3
5. การสิ้นไปซึ่งที่ดินรกร้างว่างเปล่า	3
6. การนำที่ดินรกร้างว่างเปล่าไปใช้ประโยชน์	5
7. การชี้แจงรายละเอียดข้อเท็จจริงแก่หน่วยงานอื่นเกี่ยวกับที่ดินรกร้างว่างเปล่า	7
8. ที่ดินรกร้างว่างเปล่าอาจได้มาตามประมวลกฎหมายที่ดิน	7
9. ข้อสังเกตเกี่ยวกับที่ดินรกร้างว่างเปล่า	7
10. คำพิพากษาศาลฎีกาที่น่าสนใจ	8

บทที่ 2 : การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินรกร้างว่างเปล่า

1. วัตถุประสงค์ของการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกัน	11
2. แนวทางในการดำเนินการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินรกร้างว่างเปล่า	11
3. ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการทางกฎหมาย	12

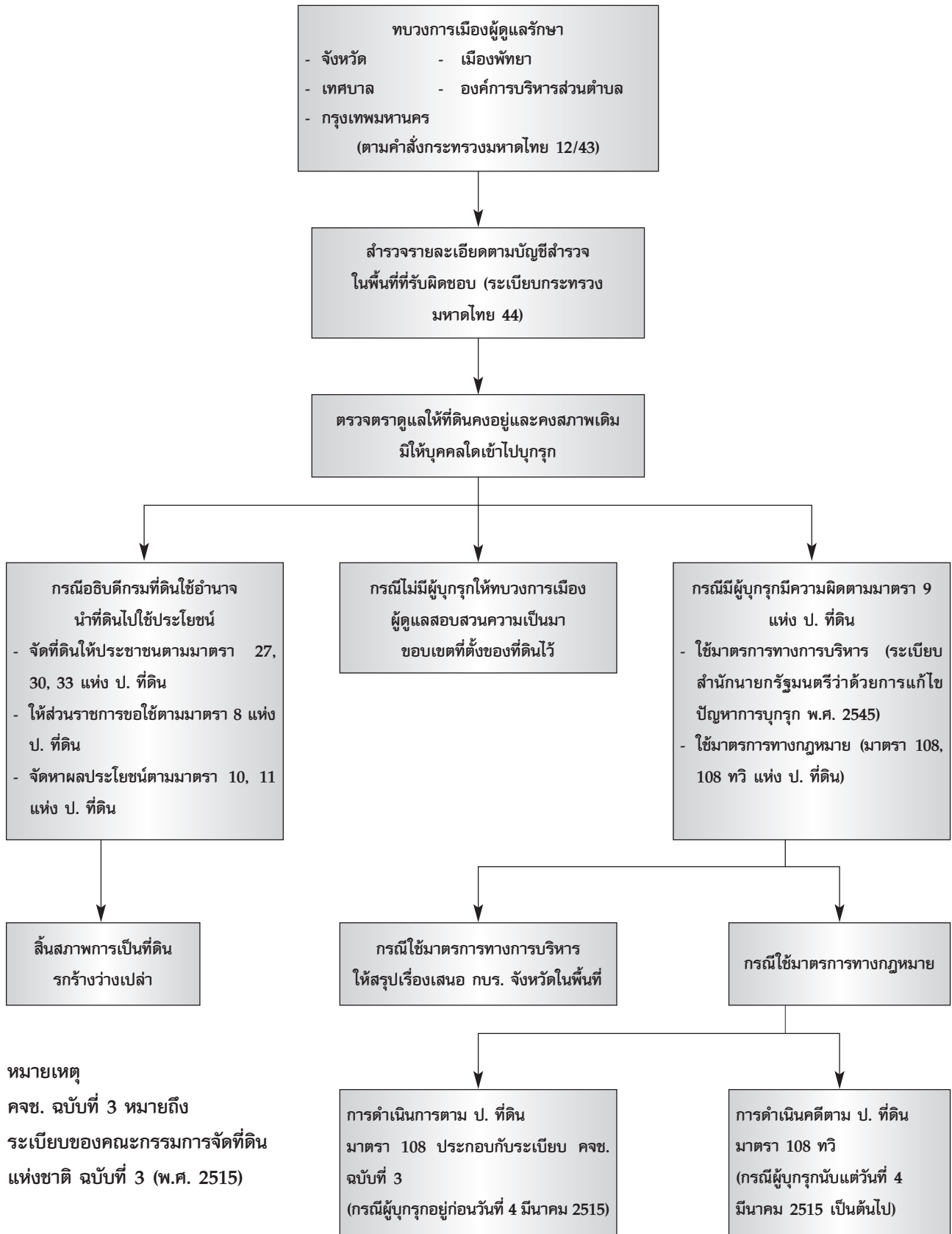
ภาคผนวก

- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาคกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545	19
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544	29
- ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515)	32
- คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 12/2543 ลงวันที่ 18 มกราคม 2543 เรื่อง มอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน	35
- คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 330/2539 ลงวันที่ 19 สิงหาคม 2539 เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการตามมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน	36

ขั้นตอน

การดูแลและคุ้มครองป้องกันที่ดินรกร้างว่างเปล่า

บทที่ 1

บททั่วไป

1. ความหมาย

“ที่ดินรกร้างว่างเปล่า” หมายถึง ที่ดินที่ไม่มีเอกชนเป็นเจ้าของ ถ้าเป็นที่ดินที่เอกชนเป็นหรือเคยเป็นเจ้าของมาก่อน แม้จะทอดทิ้งหรือปล่อยให้เป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่ามานานเพียงใด ก็หาใช่เป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าตามความหมายนี้ไม่

ศาสตราจารย์บัญญัติ สุชีวะ มีความเห็นว่า “ที่ดินรกร้างว่างเปล่า” หมายถึง ที่ดินซึ่งเอกชนยังไม่เคยมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายมาก่อน ถ้าเป็นที่ดินซึ่งเอกชนเคยมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองมาก่อนแล้ว แม้จะทอดทิ้งไปปล่อยให้รกร้างว่างเปล่าเพียงใด ก็หาใช่ที่ดินรกร้างว่างเปล่าไม่

ที่ดินรกร้างว่างเปล่าเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1304 (1) ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า

สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น รวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น

(1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

ฯลฯ

2. ผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินรกร้างว่างเปล่า

ประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 8 วรรคหนึ่ง “บรรดาที่ดินทั้งหลายอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินนั้น ถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้อธิบดีมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันได้ตามควรแก่กรณี อำนาจหน้าที่ดังกล่าวนี้รัฐมนตรีจะมอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นเป็นผู้ใช้ได้”

ตามบทบัญญัติมาตรา 8 ดังกล่าว ได้กำหนดให้อธิบดีกรมที่ดินเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินและทรัพย์สินของแผ่นดินทุกชนิด เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ซึ่งกรณีที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น เช่น

2.1 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 122 กำหนดให้นายอำเภอมีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

2.2 พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 กำหนดให้อสังหาริมทรัพย์อันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินทุกชนิด เว้นแต่ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามมาตรา 1304(1)(2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นที่ราชพัสดุ และกระทรวงการคลังเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์

2.3 นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นอีก เช่น พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ พ.ศ. 2479 พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517 พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ฯลฯ

ดังนั้น ที่ดินที่อธิบดีกรมที่ดินมีอำนาจดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันจึงมีแต่เฉพาะสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่ดินรกร้างว่างเปล่าซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองเท่านั้น แต่อำนาจหน้าที่ดังกล่าวนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่งมอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันแทนแล้ว ปรากฏตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 12/2543 ลงวันที่ 18 มกราคม 2543 โดยกำหนดทบวงการเมืองให้รับผิดชอบตามคำสั่งในพื้นที่ดังต่อไปนี้

1. จังหวัด	ภายในเขตจังหวัดแต่ นอกเขตเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดนั้น
2. เทศบาล	ภายในเขตเทศบาลนั้น ๆ
3. กรุงเทพมหานคร	ภายในเขตกรุงเทพมหานคร
4. เมืองพัทยา	ภายในเขตเมืองพัทยา
5. องค์การบริหารส่วนตำบล	ภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ๆ

แต่อย่างไรก็ตามการมอบหมายให้ทบวงการเมืองดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันก็ได้หมายความว่าอธิบดีกรมที่ดินจะหมดอำนาจหน้าที่ในการดูแลไปไม่ กระทรวงมหาดไทยจึงได้ออกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544 กำหนดให้อธิบดีกรมที่ดินและทบวงการเมืองที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมายตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 12/2543 ลงวันที่ 18 มกราคม 2543 มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินร่วมกัน ซึ่งในทางปฏิบัติอธิบดีกรมที่ดินจะปล่อยให้ทบวงการเมืองที่ได้รับมอบหมายใช้อำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกัน

3. งบประมาณและการจัดทำบัญชีสำรวจ

การดำเนินคดี การตรวจสอบแนวเขต และการดำเนินการใดๆ เพื่อป้องกันการบุกรุกหรือเข้าไปยึดถือครอบครองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือแก้ไขปัญหการบุกรุก ให้ใช้งบประมาณของกรมที่ดินและของทบวงการเมืองตามพื้นที่ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมายให้ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544 ข้อ 6 (1)

สำหรับการจัดทำบัญชีสำรวจได้มีระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544 ข้อ 7 (1) กำหนดให้ที่ดินรกร้างว่างเปล่าไม่ต้องจัดทำทะเบียน แต่ให้ทบวงเมืองผู้ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่ดูแลรักษาสำรวจรายละเอียดตามแบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้เป็นหลักฐาน

4. ผลของการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามกฎหมาย

4.1 ห้ามโอน

มาตรา 1305 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติไว้ว่า **ทรัพย์สินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้นจะโอนแก่กันมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจแห่งบทกฎหมายเฉพาะหรือพระราชกฤษฎีกา**

4.2 ห้ามมิให้ยกอายุความขึ้นต่อสู้กับแผ่นดิน

มาตรา 1306 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติไว้ว่า **ท่านห้ามมิให้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับแผ่นดินในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน**

4.3 ห้ามมิให้ยึด

มาตรา 1307 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติไว้ว่า **ท่านห้ามมิให้ยึดทรัพย์สินของแผ่นดินไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือไม่**

5. การสิ้นไปซึ่งที่ดินรกร้างว่างเปล่า

ก. การสิ้นไปโดยผลทางกฎหมาย เช่น

5.1 การสิ้นไปโดยการโอน

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1305 **“ทรัพย์สินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้นจะโอนแก่กันมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจแห่งบทบัญญัติเฉพาะหรือพระราชกฤษฎีกา”**

5.2 การสิ้นไปตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511

มาตรา 6 **“ให้รัฐบาลมีอำนาจจัดที่ดินของรัฐ เพื่อให้ประชาชนได้มีที่ตั้งเคหสถานและประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่งในที่ดินนั้น โดยจัดตั้งเป็นนิคมตามพระราชบัญญัตินี้”**

5.3 การสิ้นไปตามพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517

มาตรา 43 **เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดินใช้บังคับแล้ว**

(2) **ถ้าในเขตโครงการจัดรูปที่ดินนั้น มีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินซึ่งเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าหรือที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน และสภาพของที่ดินดังกล่าวเป็นที่ดินแปลงเล็กแปลงน้อยรวมอยู่ด้วย ให้ที่ดินนั้นเป็นทรัพย์สินของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อใช้ในการจัดรูปที่ดิน**

5.4 การสิ้นไปตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

มาตรา 26 **เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินใช้บังคับในท้องที่ใดแล้ว**

(3) **ถ้าในเขตปฏิรูปที่ดินนั้นมีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินซึ่งเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าหรือที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดินและที่ดินนั้นอยู่นอกเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี ให้ ส.ป.ก. มีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้**

5.5 การสิ้นไปตามพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

มาตรา 36 ทวิ **เมื่อมีพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา 36 วรรคสาม จัดตั้งหรือเปลี่ยนแปลงเขตอุตสาหกรรมส่งออก ให้สาธารณสมบัติของแผ่นดินที่อยู่ในเขตดังกล่าวตกเป็นกรรมสิทธิ์ของ ก.น.อ. เมื่อได้ดำเนินการครบถ้วนตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้**

(3) ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่เป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าหรือที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืน หรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้ให้ความยินยอม และ ก.อ. ได้ชำระราคาที่ดินให้แก่กระทรวงการคลังตามราคาที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดแล้ว

5.6 การสิ้นไปโดยการนำที่ดินรกร้างว่างเปล่าขึ้นทะเบียนเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการตามมาตรา 8 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ที่ดินของรัฐซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง หรือที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันซึ่งได้ถอนสภาพตามมาตรา 8(1) แล้ว รัฐมนตรีมีอำนาจที่จะจัดขึ้นทะเบียนเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ก่อนที่จะจัดขึ้นทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้มีการรังวัดทำแผนที่ และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดท้องที่ประกาศการจัดขึ้นทะเบียนให้ราษฎรทราบมีกำหนดสามสิบวัน ประกาศให้ปิดในที่เปิดเผย ณ สำนักงานที่ดินที่ว่าการอำเภอหรือที่ว่าการกิ่งอำเภอ ที่ทำการกำนัน และในบริเวณที่ดินนั้น

การจัดขึ้นทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศด้วย

ตามมาตรา 8 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินดังกล่าว เมื่อได้นำที่ดินรกร้างว่างเปล่าขึ้นทะเบียนเพื่อใช้ประโยชน์ในทางราชการ และทางราชการได้ใช้ประโยชน์ในราชการ เช่น ปลูกสร้างสถานที่ราชการ ปลูกสร้างบ้านพักข้าราชการ แล้ว ที่ดินดังกล่าวก็จะตกเป็นที่ราชพัสดุ ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 และเป็นที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภททรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1304(3)

5.7 การสิ้นไปโดยการนำที่ดินรกร้างว่างเปล่าไปจัดหาผลประโยชน์โดยการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้เช่าซื้อ ให้ ตามมาตรา 10, 11, 12 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

5.8 การสิ้นไปโดยการนำที่ดินรกร้างว่างเปล่าสงวนหวงห้ามเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันตามมาตรา 20(4) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2529) ว่าด้วยการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2478 (ใช้บังคับระหว่างวันที่ 8 เมษายน 2479 ถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2497) หรือทางราชการประกาศสงวนหวงห้ามไว้

5.9 การสิ้นไปโดยการนำที่ดินรกร้างว่างเปล่าไปจัดให้ประชาชนเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและทำมาหาเลี้ยงชีพตามมาตรา 27 มาตรา 30 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ประกอบกับระเบียบว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อประชาชน

5.10 การสิ้นไปโดยมีประชาชนเข้าใช้ประโยชน์ร่วมกันในที่ดินรกร้างว่างเปล่าจนกลายเป็นที่สาธารณประโยชน์ไป เช่น ใช้เป็นที่เลี้ยงสัตว์ ใช้เป็นสวนสาธารณประโยชน์

ข. การสิ้นไปโดยสภาพธรรมชาติ

ต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นราย ๆ ไป เช่น พื้นที่บริเวณนั้นมีน้ำท่วมขังจนไม่อาจจะกลับมาเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าได้อีกต่อไป เป็นต้น

6. การนำที่ดินรกร้างว่างเปล่าไปใช้ประโยชน์

6.1 การนำที่ดินไปจัดให้ประชาชน

ที่ดินรกร้างว่างเปล่าตามนัยมาตรา 1304(1) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สามารถนำไปจัดให้ประชาชนได้ตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 27 พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 มาตรา 6 พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517 มาตรา 43 และพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 มาตรา 26 ทั้งนี้ ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ (ตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 20(1) (3) (5) (6)) สำหรับการนำที่ดินรกร้างว่างเปล่าไปจัดให้แก่ประชาชนตามประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 27, 30 และมาตรา 33 มีข้อกำหนดบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 27 นอกจากที่ดินที่ส่วนราชการหรือองค์การของรัฐนำไปจัดตามกฎหมายอื่นแล้ว อธิบดีมีอำนาจจัดที่ดินของรัฐซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองให้ราษฎรเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและทำมาหาเลี้ยงชีพได้ ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งให้รวมถึงรายการดังต่อไปนี้ด้วย คือ

- (1) จำนวนที่ดินที่จะแบ่งให้ครอบครอง
- (2) หลักเกณฑ์สอบสวนคัดเลือกผู้เข้าครอบครอง
- (3) วิธีที่ผู้เข้าครอบครองพึงปฏิบัติ
- (4) หลักเกณฑ์การขดใช้ทุนที่ได้ลงไปในพื้นที่ดินนั้น และการเรียกค่าธรรมเนียมบางอย่าง
- (5) กิจการที่จำเป็นสำหรับการจัดแบ่งที่ดิน

ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด และเงื่อนไขของคณะกรรมการให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 30 เมื่อได้จัดให้บุคคลเข้าครอบครองในที่ดินรายใดแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกใบจองให้ไว้เป็นหลักฐานก่อน และเมื่อปรากฏแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ว่าบุคคลที่ได้จัดให้เข้าครอบครองที่ดินได้ทำประโยชน์ในที่ดิน และทั้งได้ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดโดยครบถ้วนแล้ว ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินให้โดยเร็ว

การจัดที่ดินตามมาตรา 27 และมาตรา 30 เป็นการจัดที่ดินรกร้างว่างเปล่าเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและประกอบ การทำมาหาเลี้ยงชีพ เนื้อที่ตั้งแต่ 1,000 ไร่ ขึ้นไป การจัดที่ดินกรณีนี้ เรียกว่า “การจัดที่ดินผืนใหญ่”

มาตรา 33 ในเขตท้องที่ใดที่คณะกรรมการยังมีได้ประกาศเขตสำรวจที่ดินตามความในหมวดนี้ก็ดี หรือ ในกรณีสภาพของที่ดินเป็นแปลงเล็กแปลงน้อยก็ดี ราษฎรจะขออนุญาตจับจองที่ดินได้ โดยปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่อนุญาตแล้ว ก็ให้ออกใบจองให้ต่อไป

การจัดที่ดินในกรณีนี้เป็นกรณีที่ราษฎรมาขอจับจองที่ดินแปลงเล็กแปลงน้อย ซึ่งเรียกว่า “หัวไร่ปลายนา” ซึ่งเป็นที่ดินที่มีเนื้อที่ติดต่อกันไม่ถึง 1,000 ไร่ หรือเป็นที่ดินซึ่งอยู่ในเขตท้องที่ที่คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติยังมิได้ประกาศเขตสำรวจที่ดิน ตามมาตรา 25 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

การจัดที่ดินรกร้างว่างเปล่าตามนัยมาตรา 27, 30 และ 33 เป็นการจัดที่ดินรกร้างว่างเปล่านอกเหนือจากที่ส่วนราชการหรือองค์การของรัฐ นำไปจัดตามกฎหมายอื่นแล้วมาจัดให้ประชาชน เมื่อได้จัดให้บุคคลได้เข้าครอบครองที่ดินและได้ปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อประชาชน ซึ่งออกโดยคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะออกใบจอง (น.ส. 2, น.ส. 2 ก) ให้ไว้เป็นหลักฐาน และผู้มีชื่อในใบจองสามารถ

นำไปออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์หรือโฉนดที่ดินได้ ภายใต้บังคับของระเบียบว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อประชาชน พ.ศ. 2498 ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2532) กฎกระทรวง ฉบับที่ 43 (พ.ศ. 2537) และกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

ข้อกำหนดห้ามโอน กรณี การออกเอกสารสิทธิตามนัยมาตรา 27, 30 และ 33 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 31 โฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ที่ได้ออกสืบเนื่องมาจากใบจองตามมาตรา 30 และมาตรา 33 ห้ามมิให้ผู้ได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินดังกล่าวโอนที่ดินนั้นให้แก่ผู้อื่นในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ถ้าเป็นกรณีที่ได้ออกใบจองในหรือหลังวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ห้ามโอนภายในกำหนดสิบปี นับแต่วันได้รับโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์

(2) ถ้าเป็นกรณีที่ได้ออกใบจองก่อนวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2515 เฉพาะที่รัฐให้การช่วยเหลือในด้าน สาธารณูปโภคและอื่น ๆ เนื่องจากการจัดที่ดิน ห้ามโอนภายในกำหนดห้าปี นับแต่วันได้รับโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ดินนั้นตกทอดทางมรดกหรือโอนให้แก่ทบวงการเมือง องค์การของรัฐบาลตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์การของรัฐบาล รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ หรือ โอนให้แก่สหกรณ์เพื่อชำระหนี้โดยได้รับอนุมัติจากนายทะเบียนสหกรณ์

ภายในกำหนดเวลาห้ามโอนตามวรรคหนึ่ง ที่ดินนั้นไม่อยู่ในข่ายแห่งการบังคับคดี

ที่ดินที่มีหลักฐาน “ใบจอง” ผู้มีชื่อในใบจองไม่สามารถโอนให้แก่บุคคลอื่นได้ตามประมวลกฎหมายที่ดิน เนื่องจากว่ายังไม่ได้รับคำรับรองจากนายอำเภอว่าได้ทำประโยชน์แล้ว ตามนัยมาตรา 8 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติ ให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 เว้นแต่จะเป็นการตกทอดทางมรดก ได้แก่ทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม แล้วแต่กรณี

6.2 การนำที่ดินไปให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน

คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติมีอำนาจที่จะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐ ซึ่งมีได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง เพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน (ตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 20(4)) ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะเป็นไปตามระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2529) ว่าด้วยการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน

6.3 การนำที่ดินให้ส่วนราชการใช้ประโยชน์

ในการใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐของส่วนราชการต่าง ๆ นั้น นอกจากกระทรวง ทบวง กรม และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีสิทธิขอใช้ที่ราชพัสดุตามพระราชบัญญัติ ว่าด้วยที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 แล้ว ก็ยังมีสิทธิขอใช้ที่ดินของรัฐในส่วนที่กรมที่ดินดูแลได้อีกด้วย โดยการขอขึ้นทะเบียนตามประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 8 ทวิ ได้อีกทางหนึ่ง

6.4 การนำที่ดินไปกำหนดเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ

ที่ดินรกร้างว่างเปล่าที่ประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติ สามารถนำไปกำหนดให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรีได้

6.5 การนำที่ดินไปจัดหาผลประโยชน์

การจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินรกร้างว่างเปล่าอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือประเภทแรกเป็นการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในที่ดินนั้น เช่น การขุดตักดินลูกรัง การดูดทราย ซึ่งในส่วนนี้จะเป็น

การขออนุญาตตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 9 อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย ส่วนประเภทที่สองเป็นการจัดหาผลประโยชน์ในด้านอื่น ๆ โดยการให้เช่า ซื้อขายแลกเปลี่ยน สามารถดำเนินการได้ตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 12

7. การชี้แจงรายละเอียดข้อเท็จจริงแก่หน่วยงานอื่นเกี่ยวกับที่ดินรกร้างว่างเปล่า

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544 ข้อ 12 กำหนดให้ทบวงการเมืองที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมายตามความในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน เป็นผู้มีหน้าที่ชี้แจงรายละเอียดข้อเท็จจริงแก่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวกับที่ดินรกร้างว่างเปล่า เป็นต้นว่า ประวัติความเป็นมา ที่ตั้ง ขอบเขต สภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหา

8. ที่ดินรกร้างว่างเปล่าอาจได้มาตามประมวลกฎหมายที่ดิน

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1334 ได้บัญญัติการได้มา ซึ่งที่ดินรกร้างว่างเปล่าของบุคคลไว้ว่า **“ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดินนั้น ท่านว่าบุคคลอาจได้มาตามกฎหมายที่ดิน”**

โดยทั่วไปที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน บุคคลใดหาอาจเข้ามายึดถือครอบครองได้ไม่ แต่เฉพาะกรณีที่ดินรกร้างว่างเปล่า มาตรา 1334 ได้กำหนดให้บุคคลอาจได้มาตามกฎหมายที่ดิน ซึ่งการได้มาตามประมวลกฎหมายที่ดิน เช่น การได้มาตามมาตรา 27, 30, 33 เป็นต้น

9. ข้อสังเกตเกี่ยวกับที่ดินรกร้างว่างเปล่า

“ที่ป่า” เป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินอย่างหนึ่ง ซึ่งมีกฎหมายพิเศษคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะอยู่แล้ว เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เป็นต้น

“เกาะ” การที่จะวินิจฉัยว่า เกาะใดเกาะหนึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือเป็นที่ราชพัสดุนั้น ต้องพิจารณาโดยสภาพหรือประเภทของที่ดินจากข้อเท็จจริงเป็นราย ๆ

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ 2) มีความเห็นว่า การที่จะพิจารณาว่าเกาะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากสภาพของที่ดินบนเกาะแต่ละเกาะ กล่าวคือ ถ้าเกาะใดมีที่ดินอยู่หลายส่วนหลายประเภท บางส่วนบางประเภทอาจไม่มีลักษณะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินก็ได้ เช่น ที่ดินที่ได้ยินยอมให้ประชาชนถือกรรมสิทธิ์หรือครอบครองได้ตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือกฎหมายอื่น ๆ เป็นต้น แต่ก็อาจมีที่ดินบางส่วนบางประเภทบนเกาะนั้น ซึ่งตามสภาพและการใช้ที่ดินเข้าลักษณะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน เช่น ถนนที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือสถานที่ราชการที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เป็นต้น ฉะนั้น จึงจะถือว่าเกาะทั้งเกาะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหาได้ไม่

“ที่งอกริมตลิ่งที่เกิดจากที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ” คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมายคณะที่ 1) มีความเห็นเมื่อเดือนมีนาคม 2526 ว่า ที่งอกริมตลิ่งที่เกิดจากที่ดินป่าสงวนแห่งชาติมีสภาพเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่ดินรกร้างว่างเปล่าตามมาตรา 1304(1) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และยังไม่อาจถือได้ว่าเป็นป่าสงวนแห่งชาติจนกว่าจะได้ดำเนินการออกกฎกระทรวงและปฏิบัติการอย่างอื่นตามที่พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 กำหนดไว้แล้ว

ที่ดินรกร้างว่างเปล่าเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามมาตรา 1304 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งตามมาตรา 1306 ท่านห้ามมิให้ยกอายุความขึ้นต่อสู้กับแผ่นดิน ดังนั้น ที่ดินรกร้างว่างเปล่าจึงไม่อาจได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครองปรปักษ์ตามมาตรา 1382 แห่ง ป.พ.พ. ได้

10. คำพิพากษาศาลฎีกาที่น่าสนใจ

10.1 คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 641/2486

การเข้าครอบครองที่ดินรกร้างว่างเปล่าซึ่งมีกฎหมายกำหนดเขตหวงห้ามไว้ภายหลังวันใช้กฎหมายนั้น ได้ชื่อว่าเข้าครอบครองที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินโดยมิได้รับอนุญาต

การที่มีกฎหมายถอนการหวงห้ามที่ดินซึ่งได้เคยมีกฎหมายหวงห้ามไว้แล้วเพื่อประโยชน์อย่างหนึ่งแต่ในวันเดียว กันนั้นเองได้มีกฎหมายหวงห้ามที่ดินนั้นอีกเพื่อประโยชน์อีกอย่างหนึ่ง เช่นนี้ถือได้ว่าที่ดินนั้นเป็นที่ดินหวงห้ามตลอดมาแต่ต้น ไม่มีการยกเลิกการหวงห้ามประการใด

10.2 คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 149/2487

ที่ดินอันเป็นที่รกร้างว่างเปล่า แม้จะถูกยึดมาขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลก็ไม่ทำให้กลายเป็นประเภทเป็นอย่างอื่น ผู้รับซื้อทอดตลาดไม่มีสิทธิหวงห้ามมิให้ผู้อื่นเข้ายึดถือครอบครอง

10.3 คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 922/2502

ในกรณีที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยได้บังอาจเข้าครอบครองที่ดินของรัฐ ซึ่งเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ในบริเวณที่ดินเป็นที่หวงห้ามไว้เพื่อประโยชน์ในราชการแห่งกรมป่าไม้ นั้น เมื่อได้ความว่าที่ดินแปลงนี้ซื้อขายกันมาหลายทอดจนถึงจำเลย จำเลยได้เข้ายึดถือครอบครองอยู่ก่อนที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด ทั้งจำเลยได้เคยแจ้งการครอบครองต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้ด้วยแล้ว แสดงว่าจำเลยหาได้มีเจตนาเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินไม่ จึงลงโทษทางอาญาตามมาตรา 108 ไม่ได้

10.4 คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1691-1697/2505

การครอบครองที่ดินของรัฐโดยมิได้มีสิทธิครอบครองและโดยมิได้รับอนุญาตนั้น เป็นความผิดอยู่ทุกขณะ ที่ทำการครอบครอง คดีจึงไม่ขาดอายุความ

10.5 คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 506/2509

สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้นจะโอนแก่กันไม่ได้ เว้นแต่จะอาศัยอำนาจแห่งบทกฎหมายเฉพาะ หรือพระราชกฤษฎีกาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1305

แม้จำเลยจะได้รับโอนที่ดินมารวมทั้งครุราชพิพาทซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน จำเลยก็ห้ามมีกรรมสิทธิ์ในครุราชพิพาทนั้นด้วยไม่

10.6 คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1462/2509

โจทก์ฟ้องจำเลยว่า แฝวถางทำลายป่าคุ้มครองและยึดถือโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อได้ความว่าที่พิพาทนี้ได้มีการโอนการครอบครองต่อ ๆ กันมา เป็นพฤติการณ์ที่ทำให้จำเลยเข้าใจโดยสุจริตว่าจำเลยเข้าครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย หาได้จงใจฝ่าฝืนกฎหมายไม่ ขาดเจตนาอันเป็นองค์ประกอบความผิดอาญา จึงลงโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและสงวนป่าฯ และประมวลกฎหมายที่ดินไม่ได้

10.7 คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1989/2511

ผู้ที่มีได้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินอยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ แม้จะแจ้งการครอบครองตามแบบ ส.ค.1 ไว้ ก็ไม่ก่อให้เกิดสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด เมื่อผู้แจ้งการครอบครองไม่มีสิทธิครอบครองที่ดินย่อมจะมีการรับโอนหรือแย่งการครอบครองมิได้

ผู้มีสิทธิในที่ดิน หากทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์หรือปล่อยให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่าเกินเวลาที่กฎหมายกำหนดที่ดินย่อมตกเป็นของรัฐและเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ผู้ที่ไม่มีสิทธิครอบครอง หากเข้ายึดถือครอบครองที่ดินของรัฐโดยมิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ย่อมมีความผิดทางอาญา

ราษฎรต่อราษฎรอาจพิพาทกันเองในเรื่องการครอบครองสาธารณสมบัติของแผ่นดินได้ แต่จะอ้างผลแห่งคำพิพากษาที่ตนชนะคดีนั้นหรือการครอบครองที่ผิดกฎหมายขึ้นใช้ยื่นรัฐหาได้ไม่

ที่ดินของรัฐหรือแผ่นดินประเภทที่รกร้างว่างเปล่า เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีสิทธินำยึดเพื่อบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษา หากมีการยึด จังหวัดโดยผู้ว่าราชการจังหวัดย่อมมีอำนาจร้องขอตัดทรัพย์ได้

10.8 คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1536/2512

การที่จำเลยครอบครองที่พิพาทโดยรับโอนจากผู้อื่น แม้ผู้อื่นจะได้ครอบครองที่ดินนั้นมาก่อนใช้ประมวลกฎหมายที่ดินก็ตาม แต่เนื่องจากที่พิพาทเป็นที่เขา การซื้อขายจึงไม่ชอบด้วยมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน จำเลยจึงมีความผิดตามมาตรา 108

10.9 คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1220/2515

ผู้บุกรุกเข้าครอบครองและถากถางที่รกร้างว่างเปล่า ซึ่งเป็นป่าโดยมิได้รับอนุญาต ย่อมมีความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ และประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 9, มาตรา 108

10.10 คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 2622/2522

ป.พ.พ. มาตรา 1330 ที่บัญญัติถึงสิทธิของบุคคลผู้ซื้อทรัพย์สินในการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลหรือคำสั่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลายนั้น ใช้บังคับเฉพาะทรัพย์สินที่มีใช้สาธารณสมบัติของแผ่นดิน

แม้โจทก์จะซื้อที่พิพาทโดยสุจริตในการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาล เมื่อที่พิพาทเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินซึ่งโอนให้แก่กันไม่ได้ โจทก์ก็ไม่ได้สิทธิในที่พิพาท

10.11 คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 2670/2523

เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ที่พิพาทเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน กรณีจึงตกอยู่ในบังคับแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1305, 1306 ดังนั้น หนังสือสำคัญของทางราชการที่รับรองว่าที่พิพาทเป็นของ ล. ดังที่จำเลยอ้าง จึงไม่มีผลผูกพันทางราชการ

10.12 คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1254/2530

คำว่า “ที่ดินรกร้างว่างเปล่า” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1304 (1) ตรงกับคำว่า “ที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน” ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2478 การดำเนินการจัดหาที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินทำเป็นที่สาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน ตามหนังสือของกระทรวงมหาดไทยถึงคณะกรรมการจังหวัดทุกจังหวัดนั้น จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติดังกล่าว กล่าวคือต้องออกเป็นพระราชกฤษฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อไม่ปรากฏว่าได้มีการดำเนินการตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งมีผลใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น แม้จะได้มีการขึ้นทะเบียนที่พิพาทเป็นที่สาธารณะ

ประจําหมู่บ้านก็ไม่มีผลให้ที่พิพาทเป็นที่สาธารณะประจําหมู่บ้านไปได้ โจทก์เข้าครอบครองที่พิพาทก่อนประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน ทางราชการได้ออกใบเหยียบย่ำให้เมื่อประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน โจทก์ได้แจ้งการครอบครองไว้แล้ว ทั้งยังครอบครองตลอดมาที่พิพาทจึงเป็นสิทธิของโจทก์

10.13 คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 3521-3522/2536 (ประชุมใหญ่)

ความผิดตาม ป.อ. มาตรา 229, 360 พ.ร.บ. การเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 มาตรา 117, 118, 120 และ ป. ที่ดินฯ มาตรา 9, 108 ทวิ เป็นความผิดที่กระทำต่อรัฐ เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะฟ้องร้องขอให้ลงโทษผู้กระทำความผิด ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 28(1) และ พ.ร.บ. พนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 มาตรา 11(1) เอกชนจะฟ้องได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ แม้โจทก์จะเป็นเทศบาลและมีหน้าที่บำรุงทางบกทางน้ำตาม พ.ร.บ. เทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 50(2), 53 มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินที่อยู่ในเขตเทศบาลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยและดูแลรักษาลำน้ำในเขตเทศบาลตามที่อธิบดีกรมเจ้าท่ามอบหมาย ตาม พ.ร.บ. การเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 โจทก์ก็ไม่ใช่ผู้เสียหาย ไม่มีอำนาจฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยที่ 1 ในความผิดดังกล่าว

บทที่ 2

การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินรกร้างว่างเปล่า

1. วัตถุประสงค์ของการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกัน

1.1 ความหมายของการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกัน

การดูแลรักษา หมายถึง ดูแลรักษาให้คงอยู่และคงสภาพเป็นที่ดินของรัฐตลอดไป
การคุ้มครองป้องกัน หมายถึง การทำทะเบียนเพื่อคุ้มครองมิให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้ามาบุกรุกยึดถือครอบครอง การแก้ไขปัญหาคณะกรณีสืบการบุกรุกรวมทั้งการดำเนินการใด ๆ เพื่อให้ผู้บุกรุกออกไปจากที่ดินและการดำเนินคดีกับผู้บุกรุกด้วย

1.2 นโยบายและแนวทางแก้ไขปัญหาคณะกรณีสืบการบุกรุกที่ดินของรัฐ

รัฐบาลมีนโยบายที่จะแก้ไขปัญหาคณะกรณีสืบการบุกรุกที่ดินของรัฐให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อยจึงได้ประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาคณะกรณีสืบการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2535 ขึ้นเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2535 ซึ่งตามระเบียบนี้ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการแก้ไขปัญหาคณะกรณีสืบการบุกรุกที่ดินของรัฐ” เรียกโดยย่อว่า “กบร.” ทำหน้าที่แก้ไขปัญหาคณะกรณีสืบการบุกรุกที่ดินของรัฐ ปัจจุบันระเบียบดังกล่าวข้างต้นได้ถูกยกเลิกและใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาคณะกรณีสืบการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545 แทนแล้ว (โปรดดูรายละเอียดระเบียบดังกล่าวในภาคผนวก)

2. แนวทางในการดำเนินการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินรกร้างว่างเปล่า

2.1 การดูแลรักษา

2.1.1 ให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นทบวงการเมืองที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมายตามความในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน (คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 12/2543 ลงวันที่ 18 มกราคม 2543) ดำเนินการสอบสวนประวัติความเป็นมา ขอบเขต ที่ตั้ง ของที่ดินรกร้างว่างเปล่า (ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544 ข้อ 12)

2.1.2 หลังจากดำเนินการตามข้อ 2.1.1 เสร็จให้จัดทำบัญชีสำรวจรายละเอียด (ระเบียบกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2544 ข้อ 7 (1))

2.2 การคุ้มครองป้องกัน

กรณีที่ดินรกร้างว่างเปล่าที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลรักษาที่ดินรกร้างว่างเปล่าได้จัดทำบัญชีสำรวจแล้วให้หมั้นตรวจตราดูแลมิให้ผู้ใดเข้าไปบุกรุกยึดถือครอบครอง หากพบว่าผู้บุกรุกให้ใช้แนวทางการดำเนินการดังนี้

2.2.1 การดำเนินการกับผู้บุกรุกโดยใช้อำนาจทางการบริหาร

การดำเนินการกับผู้บุกรุกกรณีนี้เป็นดำเนินการโดยใช้นโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหาคณะกรณีสืบการบุกรุกที่ดินของรัฐตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาคณะกรณีสืบการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545 ดังนั้น

หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่าการบุกรุกที่ดินรกร้างว่างเปล่า ซึ่งอาจจะทราบจากการที่มีผู้ร้องเรียนขึ้นมา หรือทราบจากการสำรวจตรวจสอบเพื่อจัดทำบัญชีสำรวจ ก็ให้ดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงในชั้นเบื้องต้นเสร็จแล้ว สรุปรายละเอียดข้อเท็จจริงความเห็นและนำเสนอคณะกรรมการประสานการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ จังหวัด...(กบร.จังหวัด...) (กรุงเทพมหานครให้นำเสนอคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐกรุงเทพมหานคร (กบร.กทม.)) เพื่อพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

2.2.2 การดำเนินการกับผู้บุกรุกโดยใช้มาตรการทางกฎหมาย

การดำเนินการกับผู้บุกรุกกรณีนี้เป็นการใช้มาตรการทางกฎหมายตามประมวลกฎหมายที่ดินสำหรับผู้กระทำการฝ่าฝืนตามมาตรา 9 โดยมีบทกำหนดโทษในมาตรา 108 สำหรับผู้บุกรุกก่อนวันที่ 4 มีนาคม 2515 หรือ มาตรา 108 ทวิ สำหรับผู้บุกรุกนับตั้งแต่วันที่ 4 มีนาคม 2515 แล้วแต่กรณี

3. ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการทางกฎหมาย

3.1 มาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ภายใต้บังคับกฎหมาย ว่าด้วยการเหมืองแร่และการป่าไม้ ที่ดินของรัฐนั้นถ้ามิได้มีสิทธิครอบครองหรือ มิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ห้ามมิให้บุคคลใด

(1) เข้าไปยึดถือ ครอบครอง รวมตลอดถึงการก่อสร้างหรือเผาป่า

(2) ทำด้วยประการใด ให้เป็นการทำลาย หรือทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย ใน บริเวณที่รัฐมนตรีประกาศหวงห้ามในราชกิจจานุเบกษา หรือ

(3) ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน

ตามนัยมาตรา 9 ดังกล่าวหมายความว่า การที่บุคคลใดจะเข้าไปยึดถือ ครอบครอง ก่อสร้างหรือเผาป่า กีด การทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำลาย ทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่กรวด ที่ทรายในบริเวณที่ รัฐมนตรีประกาศหวงห้ามกีด หรือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดินกีด บุคคลนั้นจะทำการ ดังกล่าวได้ก็ต่อเมื่อ

- ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการเหมืองแร่ หรือ
- ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ หรือ
- มีสิทธิครอบครองในที่ดินนั้น หรือ
- ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

บริเวณที่ดินที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้เคยประกาศหวงห้ามที่ดินตามมาตรา 9 (2) มีดังนี้

ก. กำหนดที่ดินบริเวณ “แพะเมืองผี” ตำบลน้ำขำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นเขตหวงห้ามมิให้ บุคคลทำด้วยประการใด เป็นการทำลายหรือทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย เว้นแต่ได้รับอนุญาต จากพนักงานเจ้าหน้าที่ (ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 10 ตุลาคม 2517)

ข. ให้บริเวณดังต่อไปนี้ทุกแห่ง ทุกจังหวัด เป็นที่หวงห้าม ห้ามมิให้บุคคลใดทำด้วยประการใดให้เป็นการ ทำลายหรือทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

(1) บริเวณที่เขาหรือภูเขา และปริมณฑลรอบที่เขาหรือภูเขา 40 เมตร

(2) บริเวณแม่น้ำและลำคลอง

(3) ที่ดินของรัฐนอกจาก (1) และ (2) ซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองเฉพาะบริเวณที่เป็นที่ดินที่กรวด หรือที่ทราย (ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 21 พฤษภาคม 2523)

ดังนั้น การที่บุคคลใดเข้าไปครอบครองหรือทำการใด ๆ ในที่ดินของรัฐโดยมิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ย่อมเป็นผู้ฝ่าฝืนมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน คือเป็นผู้บุกรุกที่ดินของรัฐ และจะมีความผิดตามมาตรา 108 หรือมาตรา 108 ทวิ แล้วแต่กรณี

3.2 มาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน บัญญัติว่า

ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 9 อยู่ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับ พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ฝ่าฝืนปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด ถ้าผู้ฝ่าฝืนเพิกเฉยหรือไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ฝ่าฝืนออกจากที่ดินและหรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างในที่ดินนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องระวางโทษ...

หมายเหตุ

- ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 (พ.ศ. 2515) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2515
- กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่งกระทรวงมหาดไทย 330/2539 ลงวันที่ 19 สิงหาคม 2539 แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการตามมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน คือ อธิบดีกรมที่ดินเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในเขตท้องที่จังหวัด (อธิบดีกรมที่ดินหรือผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจหรือมอบหมายเจ้าพนักงานอื่นมีอำนาจดำเนินการในกรณีที่มีผู้บุกรุกเข้าไปครอบครองทำประโยชน์หรือกระทำโดยประการอื่นใดในที่ดินของรัฐโดยมิได้รับอนุญาตอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน)

ขั้นตอนการดำเนินการกรณีพบผู้บุกรุกในที่ดินของรัฐที่เป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ (อธิบดีกรมที่ดินหรือผู้ว่าราชการจังหวัด) หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ฝ่าฝืนปฏิบัติตามระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515) ว่าด้วยวิธีปฏิบัติในการแจ้งและออกคำสั่งแก่ผู้ฝ่าฝืนมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน อยู่ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2515 ใช้บังคับ กล่าวคือ

3.2.1 ระเบียบของคณะกรรมการฯ ข้อ 3 กำหนดไว้ว่า การแจ้งแก่ผู้ฝ่าฝืนมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินอยู่ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2515 ใช้บังคับ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการดังนี้

(1) ที่ดินที่สงวนหวงห้ามไว้เพื่อใช้ประโยชน์ของทางราชการ เมื่อทบวงการเมืองซึ่งมีหน้าที่ดูแลรักษาหรือใช้ประโยชน์ร้องขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งให้ผู้ฝ่าฝืนทราบเพื่อปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

ก. ให้มาจัดการทำบันทึกไว้เป็นหลักฐานต่อทางราชการภายในเวลาที่กำหนดว่า ได้ครอบครองและทำประโยชน์อยู่ในที่ดินเป็นเนื้อที่เท่าใด ตั้งแต่เมื่อใดและจะออกไปจากที่ดินนั้นได้เมื่อใด

ข. ให้มาทำความเข้าใจความตกลงเพื่อเสียค่าตอบแทนตามอัตราและเวลาที่ทางราชการกำหนดให้

(2) ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันให้มีคำสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนออกไปจากที่ดิน เว้นแต่กรณีที่มีเหตุผลและความจำเป็นเป็นพิเศษและไม่เป็นการกระทำที่เสื่อมเสียประโยชน์ในการที่ประชาชนจะใช้ที่ดินนั้น จะผ่อนผันให้อยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์เป็นการชั่วคราวโดยเสียค่าตอบแทนหรือไม่ก็ได้

(3) ที่ดินที่ทางราชการมีโครงการจะจัดให้ประชาชนเข้าอยู่อาศัยและประกอบอาชีพให้แจ้งให้ผู้ฝ่าฝืนไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ในการจัดที่ดิน เพื่อขอรับคำวินิจฉัยเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน และเพื่อปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด และเงื่อนไขในการจัดที่ดินตามโครงการจัดที่ดินนั้นต่อไป

(4) ที่ดินที่มีทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้นว่า ที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย ไม่ว่าที่ดินนั้นรัฐมนตรีจะได้ประกาศหวงห้ามไว้ตามมาตรา 9 (2) แห่งประมวลกฎหมายที่ดินแล้วหรือไม่ก็ตาม ถ้ามีผู้ฝ่าฝืนเข้าไปทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นการทำลายหรือทำให้เสื่อมสภาพหรือเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน ให้แจ้งให้ผู้บุกรุกกระทำการกระทำหรือสั่งให้ออกไปจากที่ดินนั้น และถ้าการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่สาธารณชน ให้ผู้ฝ่าฝืนแก้ไขการกระทำนั้นให้กลับคืนสู่สภาพเดิมด้วย

3.2.2 การแจ้งและมีคำสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนออกจากที่ดินของรัฐ

ข้อ 5 กำหนดไว้ว่า การแจ้งของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่ให้แจ้งเป็นหนังสือมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อและชื่อสกุลของผู้ฝ่าฝืน
- (2) ตำแหน่งที่ดินที่เข้าไปบุกรุก ยึดถือครอบครอง หรือใช้ประโยชน์
- (3) กำหนดวิธีการ เงื่อนไข และระยะเวลาที่จะให้ผู้ฝ่าฝืนปฏิบัติ

ข้อ 6 การกำหนดระยะเวลาที่จะแจ้งให้ผู้ฝ่าฝืนออกจากที่ดินหรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกจากที่ดินของรัฐ ให้พิจารณา ดังนี้

- (1) ในกรณีที่ผู้ฝ่าฝืนได้เข้าไปบุกรุก ยึดถือครอบครอง ได้ปลูกไม้ล้มลุกหรือธัญชาติไว้ให้กำหนดเวลาแจ้งให้ออกไปจากที่ดินนั้นไม่น้อยกว่าสามสัปดาห์หลังจากการเก็บเกี่ยวพืชผลในที่ดินนั้นเสร็จแล้ว
- (2) ในกรณีเป็นการบุกรุก ยึดถือครอบครองตามข้อ 3 (4) ให้แจ้งให้ออกจากที่ดินที่บุกรุก หรือแจ้งให้รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างโดยเร็ว แต่ต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน นับแต่วันได้รับหนังสือแจ้ง
- (3) การบุกรุกยึดถือครอบครองในกรณีอื่นนอกจาก (1) หรือ (2) ให้แจ้งให้ออกไปจากที่ดินนั้นภายในกำหนดที่แจ้ง แต่ต้องไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน นับแต่วันได้รับหนังสือแจ้ง

ข้อ 7 การส่งหนังสือแจ้ง ให้ส่งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ เว้นแต่ท้องที่ใดไม่สะดวกในการส่งทางไปรษณีย์ตอบรับก็ให้จัดเจ้าหน้าที่นำไปส่ง

ในกรณีที่ให้เจ้าหน้าที่นำไปส่งให้ปฏิบัติดังนี้

- (1) ให้ผู้ฝ่าฝืนหรือผู้ที่บรรลุนิติภาวะแล้ว ซึ่งอยู่อาศัยในครอบครัวเดียวกันกับผู้ฝ่าฝืนนั้น ลงชื่อรับหนังสือแจ้งในใบรับแล้วเก็บเข้าเรื่องไว้เป็นหลักฐาน
- (2) ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวตาม (1) ไม่ยอมลงชื่อ ก็ให้เจ้าหน้าที่ผู้นำส่งหนังสือแจ้งบันทึกเหตุการณ์ และเหตุในการไม่ยอมรับหนังสือแจ้งไว้ และให้มีพยานอย่างน้อย 2 คน ลงชื่อรับรองไว้ในบันทึกนั้นด้วย เมื่อผู้นำส่งหนังสือแจ้งได้ปฏิบัติการดังกล่าวแล้ว ให้ถือว่าผู้ฝ่าฝืนได้รับหนังสือแจ้งแล้ว

ข้อ 8 ผู้ฝ่าฝืนผู้ใดมีความจำเป็นไม่อาจจะปฏิบัติตามหนังสือแจ้งของพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ ให้ยื่นคำร้องขอผ่อนผันล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสัปดาห์ก่อนครบกำหนดระยะเวลาตามข้อ 6 ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรก็ให้มีอำนาจผ่อนผันได้ตามความจำเป็นแล้วแต่กรณี

ข้อ 9 ในกรณีที่ผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหนังสือแจ้ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งเป็นหนังสือส่งไปยังผู้ฝ่าฝืน และกำหนดให้ผู้ฝ่าฝืนออกไปจากที่ดินนั้นภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ หากผู้นั้นฝ่าฝืนอยู่อีกก็ให้ดำเนินคดี

การมีคำสั่งและการส่งคำสั่งให้นำความในข้อ 5 และ ข้อ 7 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

3.3 มาตรา 108 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

นับตั้งแต่วันที่ประกาศของคณะปฏิบัติฉบับนี้ใช้บังคับ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 9 ต้องระวางโทษ...

การดำเนินการตามมาตรานี้เป็นการดำเนินการต่อผู้บุกรุกที่ดินรกร้างว่างเปล่า นับตั้งแต่วันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 มีผลใช้บังคับ (มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 4 มีนาคม 2515) โดยผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินรกร้างว่างเปล่าตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544 ซึ่งได้แก่อธิบดีกรมที่ดินและทบวงการเมืองที่รัฐมนตรีได้มอบหมายตามความในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน สามารถแจ้งความดำเนินคดีกับผู้บุกรุกได้ทันที

ในการดำเนินคดีอาญากับผู้ฝ่าฝืนตามมาตรา 9, 108 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน เป็นความผิดที่กระทำต่อรัฐ รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย ดังนั้น จึงเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะฟ้องร้องขอให้ลงโทษผู้กระทำความผิด (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 3521-3522/2536 (ประชุมใหญ่))

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 3521-3522/2536 (ประชุมใหญ่)

ความผิดตาม ป.อ. มาตรา 229, 360 พ.ร.บ. การเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 มาตรา 117, 118, 120 และ ป.ที่ดินฯ มาตรา 9, 108 ทวิ เป็นความผิดที่กระทำต่อรัฐ เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะฟ้องร้องขอให้ลงโทษผู้กระทำความผิด ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 28(1) และ พ.ร.บ. พนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 มาตรา 11(1) เอกชนจะฟ้องได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ แม้โจทก์จะเป็นเทศบาลและมีหน้าที่บำรุงทางบกทางน้ำ ตาม พ.ร.บ. เทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 50(2), 53 มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินที่อยู่ในเขตเทศบาลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยและดูแลรักษาลำน้ำในเขตเทศบาลตามที่อธิบดีกรมเจ้าท่ามอบหมาย ตาม พ.ร.บ. การเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 โจทก์ก็ไม่ใช่ผู้เสียหาย ไม่มีอำนาจฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยที่ 1 ในความผิดดังกล่าว

อนึ่ง อำนาจในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินรกร้างว่างเปล่า ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่รวมถึงอำนาจในการอนุมัติอนุญาตให้ใช้ที่ดินรกร้างว่างเปล่าหรือนำไปจัดหาผลประโยชน์แต่อย่างใด เว้นแต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะได้มอบหมาย

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ
พ.ศ. 2545

โดยที่เห็นเป็นการสมควรปรับปรุงโครงสร้างอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2535 ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น กับเพื่อให้การประสานนโยบายและการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินของรัฐประเภทต่างๆ ให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ คำสั่ง ระเบียบ ข้อบังคับ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร ทั้งในทางสังคม การเมือง การปกครอง และเสริมสร้างความสมดุลมั่นคงแข็งแรงในทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในระยะยาว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้ เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545”

ข้อ 2 ให้ใช้ระเบียบนี้ ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2535

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า กระทรวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกระทรวงหรือกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ

“ที่ดินของรัฐ” หมายความว่า ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินทุกประเภท เช่น ที่ป่าสงวนแห่งชาติ ที่สงวนหวงห้ามของรัฐ ที่สาธารณประโยชน์ และที่ราชพัสดุ เป็นต้น

“จังหวัด” หมายความว่า กรุงเทพมหานครด้วย

ข้อ 5 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ” เรียกโดยย่อว่า “กบร.” ประกอบด้วย

(1) รองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย	ประธานกรรมการ
(2) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	รองประธานกรรมการ
(3) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	รองประธานกรรมการ
(4) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย	รองประธานกรรมการ
(5) ปลัดกระทรวงกลาโหม	กรรมการ

(6) ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมการ
(7) ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
(8) ปลัดกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
(9) อัยการสูงสุด	กรรมการ
(10) ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ	กรรมการ
(11) เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา	กรรมการ
(12) ผู้บัญชาการทหารบก	กรรมการ
(13) ผู้บัญชาการทหารเรือ	กรรมการ
(14) ผู้บัญชาการทหารอากาศ	กรรมการ
(15) อธิบดีกรมตำรวจ	กรรมการ
(16) เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	กรรมการ
(17) อธิบดีกรมป่าไม้	กรรมการ
(18) อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช	กรรมการ
(19) อธิบดีกรมการปกครอง	กรรมการ
(20) อธิบดีกรมที่ดิน	กรรมการ
(21) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประธาน กปร. แต่งตั้งอีกไม่เกินสามคน	กรรมการ
(22) รองปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่รับผิดชอบการปฏิบัติการราชการของสำนักแก้ไขปัญหา การบุกรุกที่ดินของรัฐ	กรรมการและเลขานุการ
(23) ข้าราชการสำนักแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินของรัฐ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ได้รับมอบหมายไม่เกินสองคน	กรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ 6 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระดำรงตำแหน่งคราวละสองปีนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง

ในกรณีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งประธาน กปร. แต่งตั้ง พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ หรือในกรณีที่ประธาน กปร. แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้เดิมยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทน หรือเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับแต่งตั้งเพิ่มขึ้น อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับการแต่งตั้งไว้เดิม

เมื่อกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นกำหนดตามวาระดังกล่าวในวาระหนึ่ง หากยังมีได้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการต่อไป จนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ข้อ 7 นอกจากการพ้นวาระจากตำแหน่งตามวาระ ตามข้อ 6 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (4) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(5) ประธาน กบร. ให้ออก

(6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ข้อ 8 ให้ กบร. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) เสนอนโยบายหรือแผนงานในการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐต่อคณะรัฐมนตรี

(2) กำหนดมาตรการในการแก้ไขปัญหา และมาตรการในการป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ

(3) กำกับ ติดตาม ดูแล และตรวจสอบให้หน่วยงานของรัฐ ดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบาย แผนงาน มาตรการในการแก้ไขปัญหาและมาตรการในการป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ

(4) รวบรวมข้อมูล เอกสารหลักฐาน และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการครอบครองที่ดินของบุคคลใด ๆ ในที่ดินของรัฐ

(5) เรียกให้หน่วยงานของรัฐส่งข้อมูลเอกสารหลักฐานและข้อเท็จจริง หรือขอให้ส่งผู้แทนมาชี้แจงเพื่อประกอบการพิจารณาของ กบร. หรือคณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงาน ที่ กบร. แต่งตั้ง

(6) ให้การสนับสนุนแก่หน่วยงานของรัฐในการดำเนินการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐในการขอตั้งงบประมาณ และในเรื่องอื่น ๆ ตามความเหมาะสม เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความรวดเร็ว

(7) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน ให้ปฏิบัติงานตามที่มอบหมาย

(8) ให้หน่วยงานของรัฐและจังหวัดดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐตามที่กำหนด

(9) ดำเนินการหรือปฏิบัติงานอื่นใดที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา และป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ คำสั่ง ระเบียบ ข้อบังคับ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

ข้อ 9 ให้สำนักแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นฝ่ายเลขานุการของ กบร. กับให้มีอำนาจหน้าที่ประสานนโยบายการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ ให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ คำสั่ง ระเบียบ ข้อบังคับ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบติดตามประเมินผล และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ กบร. มอบหมาย

ข้อ 10 การดำเนินการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐก่อนระเบียบนี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็นการดำเนินการตามระเบียบนี้

ข้อ 11 ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2545

ลงชื่อ พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร

(ทักษิณ ชินวัตร)

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 120 ตอนพิเศษ 2 ง ลงวันที่ 7 มกราคม 2546

คำสั่งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ
ที่ 3/2546
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ
กรุงเทพมหานคร

เพื่อเป็นการบูรณาการภารกิจของการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐให้เกิดการประสานและสอดคล้องรองรับกัน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในทางปฏิบัติ กับให้มีผู้รับผิดชอบภารกิจอย่างชัดเจน

อาศัยอำนาจตามความในข้อ 8(7) ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545 ประธานกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.) จึงแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ กรุงเทพมหานคร เรียกโดยย่อว่า “กบร.กทม.”

1. ให้ กบร.กทม. มีองค์ประกอบ ดังนี้

(1) ปลัดกรุงเทพมหานคร	ประธานอนุกรรมการ
(2) ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด	อนุกรรมการ
(3) ผู้แทนกรมประชาสัมพันธ์	อนุกรรมการ
(4) ผู้แทนกรมธนารักษ์	อนุกรรมการ
(5) ผู้แทนกรมที่ดิน	อนุกรรมการ
(6) ผู้แทนสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	อนุกรรมการ
(7) ผู้แทนกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี	อนุกรรมการ
(8) ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการ
(9) ผู้แทนกรมป่าไม้	อนุกรรมการ
(10) ผู้อำนวยการเขต (เฉพาะที่มีเรื่องเกี่ยวกับความรับผิดชอบที่เข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุม)	อนุกรรมการ
(11) หัวหน้าส่วนราชการผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาและ/หรือ ผู้ใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐที่มีปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ	อนุกรรมการ
(12) ข้าราชการของสำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร ที่ประธานอนุกรรมการมอบหมาย	อนุกรรมการ และเลขานุการ
(13) ข้าราชการของสำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร ที่ประธานอนุกรรมการมอบหมายจำนวนสองคน	อนุกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

2. ให้ กบร.กทม. มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

(1) ดำเนินการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐให้เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545

(2) กำกับ ติดตาม ดูแล หน่วยงานของรัฐที่ดูแลรักษา และใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐ ให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ คำสั่ง ระเบียบ ข้อบังคับ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการตามนโยบาย แผนงาน มาตรการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐตามที่ กบร. กำหนด

(3) กำหนดแผนงานประจำปี ในการแก้ไขปัญหาหรือป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ และรายงานให้ กบร. ทราบ

(4) พิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินของบุคคลในเขตที่ดินของรัฐตามหลักเกณฑ์การพิสูจน์สิทธิที่ กบร. กำหนด ในกรณีที่ต้องใช้ภาพถ่ายทางอากาศประกอบการพิสูจน์สิทธิ ให้ใช้ผลการอ่านภาพถ่ายทางอากาศจาก คณะอนุกรรมการอ่านภาพถ่ายทางอากาศที่ กบร. แต่งตั้ง

(5) ตรวจสอบหรือดำเนินการใด ๆ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องการบุกรุกที่ดินของรัฐ และการออกเอกสารสิทธิในที่ดินของรัฐ หากพบว่าดำเนินการไปโดยมิชอบหรือโดยทุจริตหรือดำเนินการไปโดยผิดพลาด คลาดเคลื่อน ให้แจ้งหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบ

(6) รวบรวมข้อมูล เอกสารหลักฐาน และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการครอบครองที่ดินของบุคคลใด ๆ ในที่ดินของรัฐ

(7) เร่งรัดการพิจารณาวินิจฉัยคำขอออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินของบุคคลในเขตที่ดินของรัฐให้รวดเร็ว

(8) เรียกให้หน่วยงานของรัฐส่งข้อมูล เอกสารหลักฐานและข้อเท็จจริง หรือขอให้ส่งผู้แทนมาชี้แจง เพื่อประกอบการพิจารณา หรือเชิญบุคคลใด ๆ มาให้ความเห็นต่อ กบร.กทม.

(9) แต่งตั้งคณะทำงาน หรือเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการหรือปฏิบัติงานใด ๆ ในการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ ตามที่ได้รับมอบหมาย

(10) ประชาสัมพันธ์ผลดำเนินการของ กบร.กทม. และเสริมสร้างความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

(11) รายงานผลการปฏิบัติงานในการแก้ไขและหรือป้องกันปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐประจำปีให้ กบร. ทราบ

(12) ดำเนินการใด ๆ ตามที่ กบร. หรือประธาน กบร. มอบหมาย

3. ให้ กบร.กทม. เบิกจ่ายเบี้ยประชุมกรรมการตามพระราชกฤษฎีกาเบี้ยประชุมกรรมการ พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จากกรุงเทพมหานคร

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2546

พลเอก

(ชวลิต ชงใจยุทธ)

รองนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ

คำสั่งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ

4 - 78/2546

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ

จังหวัดทุกจังหวัด

เพื่อเป็นการบูรณาการภารกิจของการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐให้เกิดการประสานและสอดคล้องรองรับกัน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในทางปฏิบัติ กับให้มีผู้รับผิดชอบภารกิจอย่างชัดเจน

อาศัยอำนาจตามความในข้อ 8(7) ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545 ประธานกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กปร.) จึงแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดทุกจังหวัด เรียกโดยย่อว่า “กปร. จังหวัด.....”

1. ให้ กปร. จังหวัด มีองค์ประกอบ ดังนี้

(1) ผู้ว่าราชการจังหวัด	ประธานอนุกรรมการ
(2) อัยการจังหวัด	อนุกรรมการ
(3) ประชาสัมพันธ์จังหวัด	อนุกรรมการ
(4) ธารักษ์พื้นที่	อนุกรรมการ
(5) เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด	อนุกรรมการ
(6) ปฎิรูปที่ดินจังหวัด	อนุกรรมการ
(7) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด	อนุกรรมการ
(8) ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการ
(9) ป่าไม้จังหวัด	อนุกรรมการ
(10) ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช	อนุกรรมการ
(11) นายอำเภอท้องที่หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ (เฉพาะที่มีเรื่องเกี่ยวกับความรับผิดชอบที่เข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุม)	อนุกรรมการ
(12) หัวหน้าส่วนราชการผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาและ/หรือ ผู้ใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐที่มีปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ	อนุกรรมการ
(13) ปลัดจังหวัด	อนุกรรมการ และเลขานุการ
(14) หัวหน้าสำนักงานจังหวัด	อนุกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

(15) ข้าราชการของส่วนราชการในจังหวัดที่ประธานอนุกรรมการมอบหมาย อนุกรรมการ

และผู้ช่วยเลขานุการ

2. ให้ กบร. จังหวัด มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1) ดำเนินการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐให้เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545

(2) กำกับ ติดตาม ดูแล หน่วยงานของรัฐที่ดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ คำสั่ง ระเบียบ ข้อบังคับ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการตามนโยบาย แผนงาน มาตรการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐตามที่ กบร. กำหนด

(3) กำหนดแผนงานประจำปี ในการแก้ไขปัญหาหรือป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ และรายงานให้ กบร. ทราบ

(4) พิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินของบุคคลในเขตที่ดินของรัฐตามหลักเกณฑ์การพิสูจน์สิทธิที่ กบร. กำหนด ในกรณีที่ต้องใช้ภาพถ่ายทางอากาศประกอบการพิสูจน์สิทธิ ให้ใช้ผลการอ่านภาพถ่ายทางอากาศจากคณะอนุกรรมการอ่านภาพถ่ายทางอากาศที่ กบร. แต่งตั้ง

(5) ตรวจสอบหรือดำเนินการใด ๆ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องการบุกรุกที่ดินของรัฐ และการออกเอกสารสิทธิในที่ดินของรัฐ หากพบว่าดำเนินการไปโดยมิชอบหรือโดยทุจริต หรือดำเนินการไปโดยผิดพลาด คลาดเคลื่อน ให้แจ้งหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบ

(6) รวบรวมข้อมูล เอกสารหลักฐาน และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการครอบครองที่ดินของบุคคลใด ๆ ในที่ดินของรัฐ

(7) เร่งรัดการพิจารณาวินิจฉัยคำขออออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินของบุคคลในเขตที่ดินของรัฐให้รวดเร็ว

(8) เรียกให้หน่วยงานของรัฐส่งข้อมูล เอกสารหลักฐานและข้อเท็จจริง หรือขอให้ส่งผู้แทนมาชี้แจง เพื่อประกอบการพิจารณา หรือเชิญบุคคลใด ๆ มาให้ความเห็นต่อ กบร. จังหวัด

(9) แต่งตั้งคณะทำงาน หรือเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการหรือปฏิบัติงานใด ๆ ในการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ ตามที่ได้รับมอบหมาย

(10) ประชาสัมพันธ์ผลดำเนินการของ กบร. จังหวัด และเสริมสร้างความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐในเขตจังหวัด

(11) รายงานผลการปฏิบัติงานในการแก้ไขและหรือป้องกันปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐประจำปี ให้ กบร. ทราบ

(12) ดำเนินการใด ๆ ตามที่ กบร. หรือประธาน กบร. มอบหมาย

3. ให้ กบร. จังหวัด เบิกจ่ายเบี้ยประชุมตามพระราชกฤษฎีกาเบี้ยประชุมกรรมการ พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จากกระทรวงมหาดไทย โดยให้เบิกจ่ายที่จังหวัด

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2546

พลเอก

(ชวลิต ชงจิวาน)

รองนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ

คำสั่งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ

ที่ 2/2546

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอ่านภาพถ่ายทางอากาศ

เพื่อให้เกิดการบูรณาการภารกิจของการอ่านภาพถ่ายทางอากาศให้สามารถรองรับการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

อาศัยอำนาจตามความในข้อ 8(7) ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545 ประธานกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.) จึงแต่งตั้งคณะกรรมการอ่านภาพถ่ายทางอากาศ โดยให้

1. คณะกรรมการอ่านภาพถ่ายทางอากาศ มีองค์ประกอบดังนี้

(1) ผู้อำนวยการสำนักเทคโนโลยีทำแผนที่ กรมที่ดิน	ประธานคณะกรรมการ
(2) ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด	อนุกรรมการ
(3) ผู้แทนสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน)	อนุกรรมการ
(4) ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม	อนุกรรมการ
(5) ผู้แทนกองทัพบก	อนุกรรมการ
(6) ผู้แทนกองทัพเรือ	อนุกรรมการ
(7) ผู้แทนกองทัพอากาศ	อนุกรรมการ
(8) ผู้แทนกรมแผนที่ทหาร	อนุกรรมการ
(9) ผู้แทนกรมธนารักษ์	อนุกรรมการ
(10) ผู้แทนกรมชลประทาน	อนุกรรมการ
(11) ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน	อนุกรรมการ
(12) ผู้แทนสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	อนุกรรมการ
(13) ผู้แทนสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	อนุกรรมการ
(14) ผู้แทนกรมป่าไม้	อนุกรรมการ
(15) ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช	อนุกรรมการ
(16) ผู้แทนกรมการปกครอง	อนุกรรมการ
(17) ผู้แทนกรมโยธาธิการและผังเมือง	อนุกรรมการ
(18) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประธาน กบร. แต่งตั้งอีกไม่เกินสามคน	อนุกรรมการ
(19) ผู้อำนวยการสำนักแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ	อนุกรรมการ

(20) ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ได้รับมอบหมาย	อนุกรรมการ และเลขานุการ
(21) ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ได้รับมอบหมาย	อนุกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
(22) ข้าราชการสำนักเทคโนโลยีสารสนเทศที่ กรมที่ดิน ที่ได้รับมอบหมาย	อนุกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

2. อนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง

ในกรณีที่อนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งประธาน กปร. แต่งตั้ง พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ หรือในกรณีที่ประธาน กปร. แต่งตั้งอนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่อนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งแต่งตั้งไว้เดิม ยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทน หรือเป็นอนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับแต่งตั้งเพิ่มขึ้น อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของอนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งไว้เดิม

เมื่ออนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นกำหนดวาระดังกล่าวในวาระหนึ่ง หากยังมีได้แต่งตั้งอนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้อนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการต่อไป จนกว่าอนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

3. นอกจากการพ้นวาระจากตำแหน่งตามวาระ ตามข้อ 2 อนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (4) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (5) ประธาน กปร. ให้ออก
- (6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

4. คณะอนุกรรมการอ่านภาพถ่ายทางอากาศมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดแผนงาน โครงการ งบประมาณ ในการดำเนินการจัดทำแผนที่และอ่าน แปล ตีความภาพถ่ายทางอากาศ เพื่อประกอบการพิสูจน์สิทธิในเขตที่ดินของรัฐ
- (2) จัดทำแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศมาตราส่วนต่าง ๆ ตามที่กำหนด เพื่อประกอบการพิสูจน์สิทธิในเขตที่ดินของรัฐ
- (3) อ่าน แปล ตีความภาพถ่ายทางอากาศ พร้อมลงสัญลักษณ์และหมายเหตุพื้นที่ทั้งที่ปรากฏและไม่ปรากฏร่องรอยการทำประโยชน์ลงบนภาพถ่ายทางอากาศ เพื่อประกอบการพิสูจน์สิทธิในเขตที่ดินของรัฐ
- (4) กำหนดหลักเกณฑ์ แนวทางหรือข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการอ่าน แปล ตีความภาพถ่ายทางอากาศ
- (5) เรียกให้หน่วยงานของรัฐส่งข้อมูลเอกสารหลักฐานและข้อเท็จจริง หรือขอให้ส่งผู้แทนมาชี้แจงเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะอนุกรรมการอ่านภาพถ่ายทางอากาศ
- (6) รายงานผลดำเนินการอ่านภาพถ่ายทางอากาศประจำปีต่อ กปร.
- (7) แต่งตั้งคณะทำงานหรือเจ้าหน้าที่เพื่อช่วยการปฏิบัติงานตามที่มอบหมาย
- (8) ดำเนินการใด ๆ ตามที่ กปร. หรือประธาน กปร. มอบหมาย

5. ให้เบิกจ่ายเบี้ยประชุมคณะอนุกรรมการได้ตามพระราชกฤษฎีกาเบี้ยประชุมกรรมการ พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยให้เบิกจ่ายจากสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2546

พลเอก

(ชวลิต ชงใจยุทธ)

รองนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
พ.ศ. 2544

เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทยได้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 กระทรวงมหาดไทย จึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้ให้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544”

ข้อ 2 ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2515

ข้อ 3 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ 4 ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่อยู่ในบังคับของระเบียบนี้ หมายถึง

(1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่าซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

(2) ที่ดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นโดยสภาพที่ดินหรือทางราชการได้สงวนไว้ก็ตาม เช่น ที่ชายตลิ่ง ทางบก ทางน้ำ สวนสาธารณะ ที่เลี้ยงสัตว์ และที่สาธารณะประจำตำบล และหมู่บ้าน เป็นต้น

ข้อ 5 อำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกัน

(1) ที่ดินตามข้อ 4 (1) ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของอธิบดีกรมที่ดินและทบวงการเมืองที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมาย ตามความในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

(2) ที่ดินตามข้อ 4 (2) ให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนด และนายอำเภอท้องที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457

ข้อ 6 การดำเนินคดี การขอออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง การตรวจสอบแนวเขต และการดำเนินการใดๆ เพื่อป้องกันการบุกรุก หรือเข้าไปยึดถือครอบครองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือแก้ไขปัญหากการบุกรุก ให้ใช้งบประมาณของหน่วยงานดังนี้

(1) ที่ดินตามข้อ 4 (1) ให้ใช้งบประมาณของหน่วยงานตามข้อ 5 (1)

(2) ที่ดินตามข้อ 4 (2) ให้ใช้งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการและแจ้งนายอำเภอท้องที่ทราบ ในเขตพื้นที่สภาตำบลให้ใช้งบประมาณของสภาตำบล ทั้งนี้ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 เป็นต้นไป

ข้อ 7 การจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณะประโยชน์

(1) ที่ดินตามข้อ 4 (1) ไม่ต้องจัดทำทะเบียน แต่ให้ทบวงการเมืองผู้ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้มีหน้าที่ดูแลรักษาสำรวจรายละเอียดตามแบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้เป็นหลักฐาน

(2) ที่ดินตามข้อ 4 (2) เว้นแต่ที่ชายตลิ่ง ทางบก ทางน้ำ ลำกระโดง ลำรางสาธารณะและทางระบายน้ำที่อยู่ในความดูแลรักษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ดำเนินการสำรวจจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณะประโยชน์ตามแบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด โดยให้จัดทำจำนวน 4 ชุด ให้เก็บรักษาไว้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 ชุด อำเภอหรือกิ่งอำเภอ 1 ชุด จังหวัด 1 ชุด และให้จังหวัดส่งให้กรมที่ดิน 1 ชุด ถ้าที่ดินแปลงใดยังไม่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ให้ผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันตามกฎหมายดำเนินการขออนุญาตออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงต่อไป สำหรับที่ดินสาธารณะประโยชน์ที่ได้จัดทำทะเบียนไว้แล้วก่อนระเบียบนี้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการขอคัดมาเก็บไว้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น 1 ชุด

ที่ดินนอกจากที่กล่าวไว้ในวรรคหนึ่ง ให้เป็นหน้าที่ของนายอำเภอท้องที่

อนึ่ง ทางสาธารณะประโยชน์หรือทางน้ำสาธารณะที่ไม่ใช่ทางหลวงตามกฎหมายว่าด้วยทางหลวงหรือทางที่กฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมายสำรวจจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณะประโยชน์ไว้เป็นหลักฐานด้วย

ข้อ 8 การใช้ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ตามข้อ 4 ทบวงการเมืองผู้ขอใช้จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด และจะต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก่อน จึงจะเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวได้

ข้อ 9 การถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามมาตรา 8 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ทบวงการเมืองผู้ขอถอนสภาพจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ข้อ 10 การเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการใช้ประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่งให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ข้อ 11 การจำหน่ายทะเบียนที่ดินสาธารณะประโยชน์

เมื่อได้มีการถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดิน หรือกฎหมายอื่น ให้ผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาจัดการจำหน่ายทะเบียนที่ดินสาธารณะประโยชน์และคืนหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ตามวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ข้อ 12 การชี้แจงรายละเอียดข้อเท็จจริงแก่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามข้อ 4 เป็นต้นว่า ประวัติความเป็นมา ที่ตั้ง ขอบเขต สภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหา

(1) กรณีที่ดินตามข้อ 4 (1) ให้เป็นหน้าที่ของทบวงการเมืองตามข้อ 5 (1)

(2) กรณีที่ดินตามข้อ 4 (2) ให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการที่มีหน้าที่ดูแลรักษาตามข้อ 5 (2)

ข้อ 13 ให้อธิบดีกรมที่ดินเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2544

(นายสมบัติ อุทัยสาंग)

รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 118 ตอนพิเศษ 43 ง วันที่ 17 พฤษภาคม 2544

ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ

ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515)

ว่าด้วยวิธีปฏิบัติในการแจ้งและออกคำสั่งแก่ผู้ฝ่าฝืน

มาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินออกก่อนวันที่

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29

กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2515 ใช้บังคับ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 และมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2515 คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ กำหนดระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

หมวด 1

บททั่วไป

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบว่าด้วยวิธีปฏิบัติในการแจ้งและออกคำสั่งแก่ผู้ฝ่าฝืนมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินออกก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2515 ใช้บังคับ”

ข้อ 2. ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3. การแจ้งแก่ผู้ฝ่าฝืนมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินออกก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2515 ใช้บังคับ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการดังนี้

(1) ที่ดินที่สงวนหรือหวงห้ามไว้เพื่อใช้ประโยชน์ของทางราชการ เมื่อทบวงการเมืองซึ่งมีหน้าที่ดูแลรักษา หรือใช้ประโยชน์ร้องขอ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งให้ผู้ฝ่าฝืนทราบเพื่อปฏิบัติกรอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

ก. ให้มาจัดการทำบันทึกไว้เป็นหลักฐานต่อทางราชการภายในเวลาที่กำหนดว่าได้ครอบครองและทำประโยชน์อยู่ในที่ดินเป็นเนื้อที่เท่าใด ตั้งแต่เมื่อใดและจะออกไปจากที่ดินนั้นได้เมื่อใด

ข. ให้มาทำความเข้าใจตกลงเพื่อเสียค่าตอบแทนตามอัตราและเวลาที่ทางราชการกำหนดให้

ค. เมื่อมีความจำเป็นอาจสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนและบริวารออกไปจากที่ดินหรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกไปจากที่ดินด้วยก็ได้

(2) ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันให้มีคำสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนออกไปจากที่ดิน เว้นแต่กรณีที่มีเหตุผลและความจำเป็นเป็นพิเศษและไม่เป็นการกระทำให้เสื่อมประโยชน์ในการที่ประชาชนจะใช้ที่ดินนั้น จะผ่อนผันให้อยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์เป็นการชั่วคราวโดยเสียค่าตอบแทนหรือไม่ก็ได้

(3) ที่ดินที่ทางราชการมีโครงการจะจัดให้ประชาชนเข้าอยู่อาศัยและประกอบอาชีพให้แจ้งให้ผู้ฝ่าฝืนไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ในการจัดที่ดิน เพื่อขอรับคำวินิจฉัยเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน และเพื่อปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ ข้อกำหนด และเงื่อนไขในการจัดที่ดินตามโครงการจัดที่ดินนั้นต่อไป

(4) ที่ดินที่มีทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้นว่า ที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย ไม่ว่าที่ดินนั้นรัฐมนตรีจะได้ประกาศหวงห้ามไว้ตามมาตรา 9(2) แห่งประมวลกฎหมายที่ดินแล้วหรือไม่ก็ตาม ถ้ามีผู้ฝ่าฝืนเข้าไปทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นการทำลายหรือทำให้เสื่อมสภาพหรือเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน ให้แจ้งให้ผู้บุกรุกกระทำการกระทำ

หรือสั่งให้ออกไปจากที่ดินนั้น และถ้าการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่สาธารณชน ให้ผู้ฝ่าฝืนแก้ไขการกระทำนั้นให้กลับคืนสู่สภาพเดิมด้วย

ข้อ 4. การขอเข้าอยู่อาศัยหรือขอใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นการชั่วคราว ให้ดำเนินการตามหมวด 3 ว่าด้วยการขอเข้าอยู่อาศัยหรือขอใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นการชั่วคราว

หมวด 2

การแจ้งและมีคำสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนออกจากที่ดินของรัฐ

ข้อ 5. การแจ้งของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่ให้แจ้งเป็นหนังสือ มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อและชื่อสกุลของผู้ฝ่าฝืน
- (2) ตำแหน่งที่ดินที่เข้าไปบุกรุก ยึดถือครอบครอง หรือใช้ประโยชน์
- (3) กำหนดวิธีการ เจือนโย และระยะเวลาที่จะให้ผู้ฝ่าฝืนปฏิบัติ

ข้อ 6. การกำหนดระยะเวลาที่จะแจ้งให้ผู้ฝ่าฝืนออกจากที่ดินหรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกจากที่ดินของรัฐ ให้พิจารณา ดังนี้

(1) ในกรณีที่ผู้ฝ่าฝืนได้เข้าไปบุกรุก ยึดถือครอบครอง ได้ปลูกไม้ล้มลุกหรือธัญชาติไว้ ให้กำหนดเวลาแจ้งให้ออกไปจากที่ดินนั้นไม่น้อยกว่าสามสิบวันหลังจากการเก็บเกี่ยวพืชผลในที่ดินนั้นเสร็จแล้ว

(2) ในกรณีเป็นการบุกรุก ยึดถือครอบครองตามข้อ 3 (4) ให้แจ้งให้ออกจากที่ดินที่บุกรุก หรือแจ้งให้รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างโดยเร็ว แต่ต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน นับแต่วันได้รับหนังสือแจ้ง

(3) การบุกรุกยึดถือครอบครองในกรณีอื่นนอกจาก (1) และ (2) ให้แจ้งให้ออกไปจากที่ดินนั้นภายในกำหนดที่แจ้ง แต่ต้องไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน นับแต่วันได้รับหนังสือแจ้ง

ข้อ 7. การส่งหนังสือแจ้ง ให้ส่งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ เว้นแต่ท้องที่ใดไม่สะดวกในการส่งทางไปรษณีย์ตอบรับก็ให้จัดเจ้าหน้าที่นำไปส่ง

ในกรณีที่ให้เจ้าหน้าที่นำไปส่งให้ปฏิบัติดังนี้

(1) ให้ผู้ฝ่าฝืนหรือผู้ที่บรรลุนิติภาวะแล้ว ซึ่งอยู่อาศัยในครอบครัวเดียวกันกับผู้ฝ่าฝืนนั้น ลงชื่อรับหนังสือแจ้งในใบรับ แล้วเก็บเข้าเรื่องไว้เป็นหลักฐาน

(2) ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวตาม (1) ไม่ยอมลงชื่อ ก็ให้เจ้าหน้าที่ผู้นำส่งหนังสือแจ้งบันทึกเหตุการณ์และเหตุผลในการไม่ยอมรับหนังสือแจ้งไว้ และให้มีพยานอย่างน้อย 2 คน ลงชื่อรับรองไว้ในบันทึกนั้นด้วย เมื่อผู้นำส่งหนังสือแจ้งได้ปฏิบัติดังกล่าวแล้ว ให้ถือว่าผู้ฝ่าฝืนได้รับหนังสือแจ้งแล้ว

ข้อ 8. ผู้ฝ่าฝืนผู้ใดมีความจำเป็นไม่อาจจะปฏิบัติตามหนังสือแจ้งของพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ ให้ยื่นคำร้องขอผ่อนผันล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวัน ก่อนครบกำหนดระยะเวลาตามข้อ 6 ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรก็ให้มีอำนาจผ่อนผันได้ตามความจำเป็น แล้วแต่กรณี

ข้อ 9. ในกรณีที่ผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหนังสือแจ้ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งเป็นหนังสือส่งไปยังผู้ฝ่าฝืน และกำหนดให้ผู้ฝ่าฝืนออกไปจากที่ดินนั้นภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันได้รับคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ หากผู้นั้นยังฝ่าฝืนอยู่อีกก็ให้ดำเนินคดีต่อไป

การมีคำสั่งและการส่งคำสั่งให้นำความในข้อ 5 และข้อ 7 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด 3

การขอเข้าอยู่อาศัยหรือขอใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ เป็นการชั่วคราวและการเสียค่าตอบแทน

ข้อ 10. การขอเข้าอยู่อาศัยและขอใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นการชั่วคราวให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้ผู้ขอยื่นคำร้องตามแบบที่ทางราชการกำหนดต่อนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ และผู้ขอจะต้องเป็นผู้ได้เข้ายึดถือครอบครองหรือใช้ประโยชน์ในที่ดินอยู่ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2515 ใช้บังคับ

(2) เมื่อได้รับคำร้องแล้ว ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่หรือข้าราชการที่ได้รับมอบหมายออกไปตรวจสอบสภาพที่ดินจำนวนเนื้อที่ที่ครอบครอง และการใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น

(3) ผู้ได้รับผ่อนผันให้อยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐจะต้องเสียค่าตอบแทนให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามข้อ 11 เว้นแต่กรณีขอยึดเวลาออกไปจากที่ดินตามข้อ 8 จึงไม่ต้องเสียค่าตอบแทน

ข้อ 11. ค่าตอบแทนในการเข้าอยู่อาศัยและการใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้กำหนด โดยถือตามอัตราค่าเช่าปานกลางซึ่งมีการเช่าอยู่ในท้องที่นั้นในวันยื่นคำขอ ตามข้อ 10 (1)

ข้อ 12. ผู้ได้รับผ่อนผันให้เข้าอยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์ในที่ดินจะต้องปฏิบัติดังนี้

(1) ต้องชำระค่าตอบแทน ณ สำนักงานอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ ต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ ตามจำนวนและเวลาที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำหนด

(2) ต้องใช้ประโยชน์ที่ดินนั้นตามประเภทของกิจการด้วยตนเอง

(3) ต้องประกอบกิจการตามเขตและเนื้อที่ที่ได้รับผ่อนผัน และในการนี้ผู้ได้รับผ่อนผันให้อยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ต้องปักหลักเขตให้ปรากฏเป็นหลักฐานแน่นอน

(4) ปฏิบัติการอื่นใดตามเงื่อนไขที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดให้ปฏิบัติเป็นการเฉพาะราย

ข้อ 13. ในกรณีที่ผู้ได้รับผ่อนผันให้เข้าอยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ปฏิบัติตามข้อ 12 ไม่ว่าจะเป็นการหนึ่งกรณีใด เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรให้มีหนังสือแจ้งให้ปฏิบัติให้ถูกต้อง และถ้าเห็นว่าไม่สมควรจะให้อยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นต่อไปแล้วให้นำความในข้อ 5 ข้อ 6 ข้อ 7 ข้อ 8 และข้อ 9 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้ไว้ ณ วันที่ 19 เมษายน 2515

พวง สุวรรณรัฐ

ปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ใช้อำนาจของ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ประธานคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย

ที่ 12/2543

เรื่อง มอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษา
และดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติ
ของแผ่นดินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่ง ที่ 639/2540 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2540 เรื่อง มอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน นั้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้ยกเลิกคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ดังกล่าวข้างต้น และมีคำสั่งมอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่น มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ดังนี้

(1) กรุงเทพมหานคร	ภายในเขตกรุงเทพมหานคร
(2) จังหวัด	ภายในเขตจังหวัดแต่ นอกเขตเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัด นั้น
(3) เมืองพัทยา	ภายในเขตเมืองพัทยา
(4) เทศบาล	ภายในเขตเทศบาล นั้น ๆ
(5) องค์การบริหารส่วนตำบล	ภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล นั้น ๆ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 18 มกราคม 2543

(นายวัฒนา อัสวเหม)

รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย
ที่ 330/2539
เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการตามมาตรา 108
แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงมีคำสั่งแต่งตั้งให้ผู้ดำรงตำแหน่งต่อไปนี้ เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามความในมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน คือ

1. อธิบดีกรมที่ดิน เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในเขตท้องที่จังหวัด

ให้ผู้ดำรงตำแหน่งตามข้อ 1 และ 2 มีอำนาจหรือมอบอำนาจให้เจ้าพนักงานอื่นมีอำนาจดำเนินการในกรณีที่มีผู้บุกรุกเข้าไปครอบครองทำประโยชน์หรือกระทำโดยประการอื่นใดในที่ดินของรัฐโดยไม่ได้รับอนุญาตอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2539

(นายอนุสรณ์ วงศ์วรรณ)

รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ที่ปรึกษา

1. พันตำรวจตรี ยงยุทธ สารสมบัติ	ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
2. นายจาดูร อภิชาติบุตร	ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี
3. นายพันธุ์ชัย วัฒนชัย	ที่ปรึกษาด้านแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ

คณะผู้จัดทำ

1. คณะทำงานเตรียมความพร้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการในภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอน	
1.1 รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย	ประธานคณะทำงาน
1.2 ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน	คณะทำงาน
1.3 ผู้แทนสำนักงานงบประมาณ	คณะทำงาน
1.4 ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	คณะทำงาน
1.5 ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	คณะทำงานและเลขานุการ
1.6 ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผนการกระจายอำนาจ สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
1.7 เจ้าหน้าที่ส่วนนโยบายและแผนการกระจายอำนาจ สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
2. กรมที่ดิน	
3. สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	
3.1 นางรังสี พันธุมจินดา	ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3.2 นางสาวปราณี จันทรัตนวงศ์	ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผนการกระจายอำนาจ
3.3 นายชวลิต ยาคล้ำย	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 8 ว
3.4 นายชัยวัฒน์ ภัทรกานต์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 7 ว
3.5 นายวิทยา ไชยเศรษฐกิจ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 6 ว
3.6 นางสาวอุทัยวรรณ มากอัน	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 3
3.7 นางสาวจรรุวรรณ รัตนวีระเมธิกุล	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3
3.8 นางสาวนฤมล วิเชียรแก้ว	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3
3.9 นางสาวสิริภร ตำนาคแก้ว	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3
3.10 นายสุวรรณ ยศติวงศ์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3

คู่มือการปฏิบัติงาน

ตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- 1 การก่อสร้างและบำรุงรักษาทางและสะพาน
- 2 การควบคุมอาคาร
- 3 การสำรวจ ออกแบบและประมาณราคา สระเก็บน้ำ ขุดลอกหนองน้ำ บึงธรรมชาติ
- 4 การบำรุงรักษาคลองส่งน้ำคาคอนกรีตทั้งสายหลัก และสายซอยและโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า
- 5 การบริหาร จัดการ และการพัฒนาทรัพยากร น้ำบาดาลแบบยั่งยืน
- 6 การวางผังเมืองรวม
- 7 การอนุญาตให้ปลูกสร้างสิ่งล่วงล้ำลำน้ำและการขุดลอกร่องน้ำขนาดเล็ก
- 8 งานสถานีขนส่งผู้โดยสาร
- 9 การควบคุมการก่อสร้างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ
- 10 งานวิศวกรรมจราจรทางบก
- 11 แนวทางการจัดหาน้ำสะอาดในชุมชนและกระบวนการพิจารณาการจัดสร้างระบบประปาหมู่บ้าน
- 12 สื่อการสอน VCD งานทาง

ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคม และการรักษา

ความสงบเรียบร้อย

- 1 การออกไปอนุญาตขายสุราและยาสูบ
- 2 การปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติควบคุม น้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542
- 3 งาน ชั่ง ตวง วัด

ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน

พาณิชย์กรรมและการท่องเที่ยว

- 1 การส่งเสริมการลงทุน
- 2 การดำเนินงานและวิธีปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ โรงงาน พ.ศ. 2535

ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต

- 1 งานสวัสดิการสังคม
- 2 การปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการฌาปนกิจ สงเคราะห์ พ.ศ. 2545
- 3 การควบคุมหอพักเอกชน ตามพระราชบัญญัติ หอพัก พ.ศ. 2507
- 4 การถ่ายโอนภารกิจศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในศาสนสถานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 5 การถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตร ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 6 การฝึกอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและ หัตถกรรมไทย
- 7 การแก้ไขปัญหาชุมชนแออัด และการจัดการ เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย

ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

- 1 การดูแลรักษาและคุ้มครองที่สาธารณประโยชน์
- 2 การควบคุมไฟฟ้า
- 3 การพัฒนาป่าชุมชน
- 4 การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็น สาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่ดินรกร้าง ว่างเปล่า
- 5 โครงการอาสาสมัครอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

ด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี

และภูมิปัญญาท้องถิ่น

- 1 การดูแลรักษาโบราณสถาน

การถ่ายโอนภารกิจ
ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
มุ่งให้ประชาชนพึงได้รับ
บริการที่รวดเร็ว มีคุณภาพ
และตรงตามความต้องการ
รวมทั้งมีส่วนร่วม
ในการบริหารงาน
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล

เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

ตู้ ปณ.5 ปณพ. ศึกษาริการ กรุงเทพมหานคร 10304

โทรศัพท์/โทรสาร 0 2280 7383, 0 2280 7384

E-mail : dloc@thaimail.com

<http://www.dloc.opm.go.th>